

Tanıtım

Tema: **Anlam Arayışı**

Konu: **Hikâye (Öykü)**

Alt Konu: **Hikâyede Tema, Konu, Çatışma, Olay ve Durum Hikâyesi**

Temanın Amacı: Hikâyedeki tema ve konuyu belirleyebilme, hikâye türlerinin özelliklerini kavrayabilme

Anahtar Kavramlar: Tema, konu, çatışma, olay (klasik) hikâyesi, durum (kesit) hikâyesi

Hikâye (Öykü)

Hikâyede Tema ve Konu

- Teması, konusu ve çatışma unsurları ile hikâye, oluşturulduğu dönemin siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerinden izler taşır.
- Tema, hikâyedeki temel duygu ve düşüncedir.
- Tema, soyut ve geneli ifade eder.
- Konu, hikâyedeki duygu ve düşüncenin somutlaştırılarak ele alındığı olgudur.

Önemli

"Sevgi, dostluk" kavramları temayken bu kavramların sınırlandırıldığı "vatan sevgisi, aile sevgisi, hayvan sevgisi" kavramları konudur.

Hikâyede Çatışma

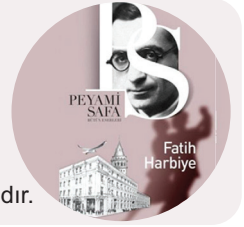
- Çatışma, hikâyede karşıt duygu, düşünce ve isteklerin bir arada aktarılmasıyla ortaya çıkan durumdur.
- Çatışma, hikâyede merak duygusunu canlı tutan, olayların dayandığı asıl öğedir.

Önemli

Gerilim, gerilime bağlı olarak da ortaya çıkan merak unsuru, anlatımın sürükleyici ve etkileyici olmasını sağlar.

Örneğin

Fatih-Harbiye romanında, ana karakterlerden biri olan Neriman, Batılı kültüre sahip olan Macit adlı kahramana âşık olur ve bu süreçte kendi kimliğini sorgular. Neriman'ın kendi içinde yaşadığı "Doğululuk-Batılılık" ikilemi bir çatışmadır.

Örnek 1

Anlatmaya bağlı metinlerde çatışmada en az iki taraf vardır.

Bu cümlede aşağıda verilen,

- I. Bu iki taraf mutlaka insan olmak zorunda değildir.
- II. Bir kahraman, kendi içinde iki taraf olarak çatışmaya girebilir.
- III. Çatışma birbirine yakın duygulardan oluşur.

yargılarından hangisiyle tamamlanamaz?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

III. Öncül yanlış bilgi içermektedir. Çatışmada yakın değil karşıt durumlar yer alır.

Cevap: C

Etkinlik-1

Sabahattin Ali, Türk edebiyatında önemli öykücülerden biridir. Sabahattin Ali'nin *Kamyon* adlı hikâyesinin konusu şöyledir:

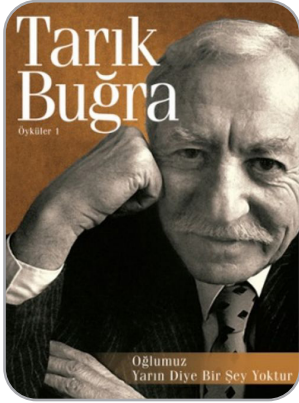
Yol parasını ödeyemeyeceği için bindiği kamyonun atlayarak uçuruma yuvarlanan yoksul bir köylü gencin acı hikâyesi anlatılıyor.

Hikâyenin olay örgüsü şu şekildedir:

- İzmir'e gidecek kamyonun yolculuk için hazırlanması
- Yoksul köylü gencin yolculuk için gelmesi
- Genç köylünün kamyonu almaması
- Yolculuğun başlaması
- Genç delikanlığının kamyoncuya verecek yol parası olmadığı için endişelenmesi

Bu olay örgüsünü göz önünde bulundurarak *kamyon* adlı hikâyede yer alabilecek kısa çatışma örnekleri oluşturunuz.

Öğrenci cevabı değerlendirilecektir.

Karım, belirmeye başlayan pencerenin önünde oturuyordu: Bütün geceyi orada geçirmişti.

— Sen hâla yatmayacak mısın? dedim.

Doğruldu. Kül rengi pencerenin önünde sadece bir gölgeden ibaretti. Fakat bu gölgede, beraber geçirdiğimiz yirmi küsur yılın her gününden birşey vardı.

— Ezan okunuyor, diye mırıldandı.

Sesi bana hüznün verdi. Odamız

bu dünyadan, duyguların erişemeyeceği kadar ötede gibiydi ve karım, Kur'an'la vaat edilen mutluluğunu, sanki asırlardan beri boşuna bekliyordu.

Hareketlerinde ve yürüyüşünde, kabul edilmiş bir mağlubiye-iç burkan sessizliği vardı. Mutfağa geçti. Onu sanki rüyada görüyordum: Mangala ve semavere kömür koydu; abdest aldı, sonra seccadesini sofaya sererek namaza durdu.

Pencere iyiden iyiye aydınlanmıştı.

Renksiz, sessiz ve serin kuşluk vakti: Yatağın ılıkılığı, belirsiz duygular, düşünceden kaçış... Dalmışım.

- Yahu...

- Ne var?

- Geldi..

-İyi ya işte...

Fakat mesele bu değildi: Karım beni kayıtsız buluyor ve üzülüyordu:

— Bir şey söylemeyecek misin; bu üçüncü oluyor... Ha yahu: Ne yapacağız?

Bilir miyim ben. Fakat ona:

— Yarın bir şeyler yaparım, diyorum.

Hangi yarın?. Gökyüzü tatlı maviliğini bulmuştu bile. Gün, katılmak zorunda olduğumuz gün, başlıyordu. Karım haklı. Bunun üzerinde durmak lâzım. Oğlum yatağına daha yeni giriyordu. Ona, bu yaptığının ümitsiz bir isyan olduğunu anlatmalıydım. Yataktan, birdenbire fırladım. Karım telâşlandı:

— Fazla sert davranma. Ne de olsa artık..

Devam edemedi. Ona baktım: Gözleri allak bullaktı. Ah benim saz benizli, kır saçlı bebeğim.

Çıkarken, omuzlarıma hırkamı koydu.

Odası gündeğdu tarafındaydı. Pencereleri büyükçe bir bahçeye bakardı. Karşı evden kurtulmak üzere olan güneş, duvarları hafifçe pembeleştirmişti.

Ve o, uyumuştü.

Elbiselerini masanın üzerine atıvermiş, pijamasının ceketini giymemişti. Yatağının yanındaki sandalyeye iliştim, İçim bir tuhaftı. Ona bakamı-yordum; fakat onunla doluydum: Tıpkı, çok eskiden bir defa daha olduğu gibi: O zaman daha küçüktü; ti-foya tutulmuştu, ateşi vardı, sayıklıyordu. O, şimdi bunu hatırlamaz ki...

Karlı bir şubat gecesi doğmuştu. Babamın kucağına verirken bir tuhaftım.. İsim ararken kamus bana ne kadar boş gelmişti. Ona, ışıl ışıl, kâinat gibi mânalı bir kelime bulmak istiyordum. Sonunda Ömer dedik. Bu da ona yakışmıştı. Onu, tarihe girmiş bütün Ömer'lerin başarı ve üstünlüklerine lâayık görüyordum.

İlk gülüş... İlk diş, ilk kelime, annesine doğru, genç, güzel ve mutlu annesine doğru ilk adım.

Sonra yedinci yaş,, okula götürdüğüm gün ne kadar ağlamıştı: Sanki varlığına evden başka bir ortak kabul etmek istemiyordu. Fakat bu böyleydi işte: O da her oğul gibi sokak, okul ve çarşı arasında, her gün biraz daha bölünüp gidecekti. Önlenemezdi bu.

Ve on dördüncü yaş: Hırçınlıklar, iştahsızlıklar... Bize yeni bir ortak daha, ortakların en yenilmezi.. Karımın mağrur telâşları ve benim ilk endişem.

Liseyi, daha sonra fakülteyi bitirdi. Bu arada, onu biraz daha iyi yaşatabilmek için, karım düşününden kalma üç beşbirliği bozdurdu.. Ve o, ilk aşkın rahatsızlığı ile sarsıldı, bizi de perişan etti.

Böylece biz ona bütün bütün bağlanırken, dünyamız artık onunla sınırlanırken...

"Sen bizden ayrılıverdin. Sevgimiz arttıkça sen biraz daha te-dirgin oluyordun. Ben bunu anlıyordum: Sen bunda biraz da hürriyetine tecavüz buluyordun. Fakat annen..."

Ben biliyorum: Sen, artık odaların bu döşeniş tarzını, hatta bu evi beğenmiyorsun... Uçmayı öğrenmiş bir serçe yavrusu gibi, gözün başka dallarda. Senin düşündüğün, kim bilir ne cici şeydir. Bizi misafir edeceğin odayı da unutmamışsındır; buna emimim. Bu kadarı da bize..., bana yeter. Fakat annen. Bunu sen de seziyor, arada sırada, hattâ sık sık kardeşlerini nasıl okutacağından, bizim için neler tasavvur ettiğinden bahsediyorsun. Fakat birbirimizden niçin gizleyelim; sen böyle konuşurken sesini titreten şeyde biraz vicdan burkulması ve daha çok çaresizliğin acısı yok mu? Ama sen bunun için üzülme, senin elinden ne gelir; hayat böyle işte, yapamazsın ki...

Ben senin içkiden ne umduğunu biliyorum; alışmayacağına da eminim... Fakat annen...

Sonra ben senin dışarıda ne aradığını, evden niçin kaçtığını da biliyo-rum. Belki de küçük bir(...) Ben onlara düşman değilim; hattâ..., fakat annen..., kadıncağız böyle birine kapılı ereceksin diye tir tir titriyor. Sen gecelerini böyle dışarıda geçirince, kurnutuları, ışıl ışıl caddeleri ve gazinoları masal mağaralarına çeviriyor.

Fakat bütün bunlara ne lüzum var; sen sanki bunları bilmiyor musun? Ben sanki bütün bu şeylerin senin kalbini nasıl sızlat-tığını bilmiyor muyum? Annen, ben..., sen bize bakma. Bütün budalalık bizde. Biraz hasta olmanı bekler gibiyiz. Hâlâ bize en çok ait olduğun günlerdeki gibi kalmanı istiyorum. Değişebileceğini aklımız almıyor. İşte, gözlerimi bir türlü yüzüne çevire-miyorum, sana bakamıyorum. Annen de böyle. Şimdi biz, seni uyandıramayız. Çünkü düşünmeğe cesaret edemeden biliyoruz ki, artık senin uykun da değişti. Eskiden bizi bekler gibi uyurdun. Evet, artık uykun da değişti. Hattâ asıl değişiklik uykularında oldu; sen uykularında da bizden uzaklaştın..."

Başımı çevirdim: Ona baktım. Bunu yaparken romatizmalı ko-lumu zorlar gibiydim. Fakat içim birdenbire ferahladı: Sanki yıllardır aradığım bir arkadaşımı bulmuştum. Isık çalmak istiyordum. Perdeleri indirdim; güneş onu rahatsız edecekti. Benimkilere benzeyen sert ve siyah sakallı yüzünü hafifçe öperek dışarı çıktım.

Çayımızı içerken karım biraz dalgındı, Ben, küçük oğlumun çayını gizlice, hiç sevmediği limonla doldurdum.

1. Hikâyenin konusunu birkaç cümle ile özetleyiniz.

Bir babanın ergenlik döneminde kendi ayaklarının üzerinde durmak isteyen oğlu Ömer için endişelenmesi ve babanın içine bulunduğu ruhsal durum.

2. Hikâyenin durum hikâyesi olduğunu gösteren özellik-leri kısaca yazınız.

3. Hikâyenin zaman-mekân unsurlarını yazınız.

Zaman: *Gece, sabah namazı vakti*

Mekân: *Ev*

4. Siz bu hikâyedeki anne ve babanın yerine kendinizi koyunuz. Siz yaşananlara nasıl tepki verirdiniz? Kısaca yazınız.

Öğrenci cevabı değerlendirilecektir.

5. Aşağıdaki tabloda öyküde kullanılan bazı kelime ve kelime gruplarının anlamları verilmiştir. Buna göre bu kelime ve kelime gruplarını verilen anlamlarına uygun birer cümlede kullanınız.

Kelime ve Kelime Grupları	Anlam	Cümle
Doğrulamak	Oturan veya yatan bir kimse toparlanmak, dik bir duruma gelmek, kalkmak	<i>Babasını görünce hemen doğruldu.</i>
Vaatedilmek (vadetmek)	Bir işi yerine getireceğine söz vermek	<i>Bu işin sonunda sana ne vaddetti?</i>
Sofa	Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol	<i>Evimizin neşesi Tekir, hep sofada uyurdu.</i>
Allak Bullak	Altüst, karmakarışık olan	<i>Onun gidişiyle allak bullak olduk.</i>
Lüzum	Gerek	<i>Hediyelere ne lüzum vardı.</i>

6. Hikâyeyle ilgili olumlu ve olumsuz eleştirilerinizi gerekçeleri ile boş bırakılan yerlere yazınız.

Öğrenci cevabı değerlendirilecektir.

Öğrenci cevabı değerlendirilecektir.

Hikâye Türleri (Olay Hikayesi / Durum Hikâyesi)

- Hikâyeler, olay örgüsünün ele alınışı ve aktarılışı bakımından iki şekilde sınıflandırılır: Olay ve durum hikâyesi.

Olay Hikâyesi (Maupassant Tarzı Hikâye)

- Bir olayın serim, düğüm, çözüm planıyla anlatılıp sonuca bağlandığı hikâye türüdür.
- Bu hikâyelerde okuyucunun merak duygusu canlı tutulur.
- Hikâyeler olay örgüsü üzerine kurgulanır.
- Hikâyelerde asıl olan olaydır, çevre ve kahraman tasvirlerine yer verilir.

! Önemli

Olay hikâyesinin dünya edebiyatındaki öncüsü Guy de Maupassant'tır.

Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisi Ömer Seyfettin'dir. Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Hüseyin Rahmi Gürpınar da bu tarz hikâyenin önemli temsilcileri arasında yer almaktadır.

Durum Hikâyesi (Çehov Tarzı Hikâye)

- Bir olayın değil, günlük yaşamın herhangi bir kesitinin ele alınıp anlatıldığı hikâye türüdür.
- Bu hikâyelerde serim, düğüm, çözüm bölümü yer almaz.
- Merak ve heyecandan çok duygu ve hayallere yer verilir.
- Bu hikâyelerde olayların ve durumların akışı okuyucunun hayal gücüne bırakılır.

Olay ve durum hikâyesi birbirine karıştırılan hikâye türleridir. Aşağıdaki tabloda bu iki türün karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Olay Hikâyesi	Durum Hikâyesi
Belirli bir plan dâhilinde yazılır.	Belirli bir planı yoktur.
Merak ögesi ön plandadır.	Merak ögesi önemsenmez.
Serim, düğüm, çözüm bölümleri vardır.	Serim, düğüm, çözüm bölümlerine yer verilmez.
Yalın, içten bir anlatımı vardır.	Şiirsel, yoğun bir dili vardır.
Asıl olan olaydır.	Asıl olan durum veya olayın belli bir kesitidir.
Hikâyelerde belli bir son vardır.	Hikâyelerde genellikle belli bir son yoktur, okuyucunun hayal gücüne bırakılır.
Olaylar gözlem yoluyla aktarılır.	Kişisel duygular, yorumlar ön plandadır.
Mekân ile insan arasında güçlü bir ilişki vardır.	Mekân çok önemsenmez.

Örnek 2

Daha aşağıda, pancurları açık maviye boyalı, o beyaz badanalı evde, Melahat ablalar otururdu. Yaşlı anasının babasının biricik kızı Melahat abla. Tek katlı evin sokağına bakan odası Melahat ablanındı. Sokak pencereleri önünde bir duvardan bir duvara uzanan, üstü tek kırışksız, saçakları dantelli beyaz örtülerle kaplı, kenarlarında Melahat ablanın da kendi eliyle işlediği yasıklar dizili minder. Uğula uğula aşınmaya yüz tutmuş, pırıl pırıl dөşeme tahtaları.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Betimleyici öğelere yer verilmiştir.
- B) Olay hikâyesi örneğidir.
- C) Varlıkların ayırt edici özelliği aktarılmıştır.
- D) Çatışma unsuru yoktur.
- E) Zaman ögesi örneklendirilmiştir.

Verilen parçada bir olay ele alınmadığından parça olay hikâyesi örneği değildir.

Cevap: B

Etkinlik-2

Aşağıdaki soruları verilen parçaya göre cevaplayınız.

Mümkün olsaydı da balolara canlı balık sırtlarının yanar döner renkleriyle gidebilselerdi bayanlar; balıkçılar milyon, balıklar şan ü şeref kazanırdı. Ne yazık ki soluverir ölür ölmez, öyle ki, büzülmüş böceklerle döner balık sırtının pırıltıları. Benim, size ölümün hikâye edeceğim balığın öyle parıltılı, yanar döner pulları yoktur. Pulu da yoktur ya zavallının. Hafifçe, belirsiz bir yeşil renkle esmerdir. Balıkların en çirkinidir. Kocaman, dişsiz, ak ve şeffaf naylondan bir ağzı vardır: Sudan çıkar çıkmaz bir karış açılır. Açılır da bir daha kapanmaz.

Vücudu kirlice, esmer renkte demiş miydim?

Rum balıkçıların hrisopsaros -Hristos balığı- dedikleri bu balık, vaktiyle korkunç bir deniz canavarı imiş. İsa doğmadan evvel, Akdeniz'de dehşet salmış. Bir Finikeli denize düşmeye görsün! Devirdiği Kartacalı çekirtmesinin, Beni İsrail balıkçı kayığının sayısı sayılamamış. Keser, biçer; doğrar, mahmuzlar; takar, yırtar; koparır atar; çeker, parçalamış. Akdeniz'in en gözü pek; insandan, hayvandan, fırtınadan, yıldırımdan, belâdan, işkenceden yılmaz korsanı, dülger balığının adından bembeyaz kesilirmiş.

İsa, günlerden bir gün, deniz kenarında gezinirken sandallarını büyük bir korkuyla bırakıp kaçan balıkçılar görmüş. "Ne oluyorsunuz?" diye sorunca balıkçılara; "Aman" demişler balıkçılar, "elâman! Elâman bu canavardan! Sandalımızı kırdı, arkadaşlarımızı parçaladı. Hepsinden kötüsü, balık tutamaz olduk, açlıktan kırılırız."

İsa, yalınayak, başı kabak, dülger balıklarının yüzlercesinin kaynaştığı denize doğru yürümüş. En kocamanını, uzun parmaklı elleriyle tutup sudan çıkarmış. İki elinin başparmağı arasında sımsıkı tutmuş, eğilmiş, kulağına bir şeyler söylemiş...

O gün bu gündür dülger balığı, denizlerin görünüşü pek dehşetli, fakat huyu pek uysal, pek zavallı bir yaratığıdır. Birçok yerlerinde çiviye, kesere, eğriye, kerpetene, destereye, eğeye benzer çıkıntıları, kemikle kılçık arası dikenleri vardır. Dülger balığı adı ona bunlardan ötürü takılmış olmalı.

Bütün bu alat ü edavatın dört yanını, şeffaf naylondan diyebileceğimiz işlemeli bir zar çevirmişti. Kuyruğa doğru bu incecik zar azıcık kalınlaşır, rengi koyulaşır, bir balık kuyruğunun biçimini alır.

Oltaya tutuldu muydu dünyasına, sulara küsüverir. Nasıl bir korku içine düşer kimbilir? Onun için dünya bomboştur artık. Oltadan kurtulsa da fayda yoktur. Suyun yüzüne yamyassı serilir. Kocaman gözleriyle insana mahzun mahzun bakar durur. Sandala aldığımız zaman dakikalarca onun sesini işitirsiniz. Ya, sesini! Bir o, bir de kırlangıç balığı sandalda ölünceye kadar ikide bir feryada benzer, soluğa benzer acı bir ses çıkarır. İnce zardan ağzını bir kere ağlara vurmasın, küstüğünün resmidir dülger balığının.

1. *Dülger Balığının Ölümü* hikâyesinin dil ve anlatım özellikleri için tablodaki doğru olduğunu düşündüğünüz yargıları ✓ olmadığını düşündüğünüz yargıları × işaretiyle değerlendiriniz.

Hikâyenin Dil ve Anlatım Özellikleri	D	Y
Metinde kolay anlaşılır bir dile yer verilmiştir.		
Betimleyici ögeler, metnin sürükleyiciliğini sağlamıştır.		
Hikâyede mekân tasviri gerçekçidir.		
Yazar, hikâyede açıklık ilkesini ihlal etmiştir.		
Konuşma diline ilişkin kullanımlar örnekendirilmiştir.		

2. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerdeki ses olaylarını bulunuz.

- Bir gün, balıkçı kahvesinin önündeki; yarısı kırmızı yarısı beyaz çiçek açan akasyanın dalına asılmış dülger balığı gördüm.

Benzeşme, kaynaştırma, yumuşama

- Hafifçe, belirsiz bir yeşil renkle esmerdir.

Ünlü düşmesi

- Bütün bu alat ü edavatın dört yanını, şeffaf naylondan diyebileceğimiz işlemeli bir zar çevirmiştir.

Ünlü daralması, ünsüz benzeşmesi

3. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde noktalama işaretlerinin kullanılma gerekçesini kısaca yazınız.

- Nedir o elmaslar, yakutlar, akikler, zümrütler, şunlar, bunlar?

Virgül: _____

Soru işareti: _____

- Rum balıkçıların hrisopsaros -Hristos balığı- dedikleri bu balık, vaktiyle korkunç bir deniz canavarı imiş.

Kısa çizgi: _____

Virgül: _____

 Örnek Cevap Anahtarı

1. C 2. B

Etkinlik-3

Soruları metne göre cevaplayınız.

Gamsızın Ölümü

O sabah ana mektebinin bahçesinde fevkalade bir telaş ve canlılık vardı. Talebe bayramı günüydü. İlk ve orta mektepler, kafile kafile marşlar söyleyerek sokaklardan geçiyor, şehrin uzak me-sirelerine dağılıyorlardı.

En ihtiyar talebesi altı yaşında olan bu ana mektebinin o kadar uzaklara götürülmesine imkân yoktu. Onlar, bayramlarını -ken-di minimini ve paytak adımlarıyla- yirmi dakika çeken bir dere kenarında yapacaklardı.

Hazırlık, dehşetti. Bahçe, renk renk elbiselerle canlı bir çiçek tarlasına dönmüştü. Erkek çocuklar, yeni potinlerini siliyorlar, kızlar birbirlerinin saçlarını düzeltiyorlar, çözülmüş kuşaklarını bağıyorlar, düğmelerini ilikliyordular. Altı yaşında bir kız, taş merdivenin basamağına oturmuş, dört yaşında bir öksüz, arka-daşının sökükle gömleğini dikmeye çalışıyordu.

Nihayet hazırlık bitti, kafile yola düzeldi. Bir elleriyle, taburda arkadaşlarının ellerini tutuyorlar, ötekiyle -renkli paketler, mini-mini sepetler içinde- yiyecekleri, oyuncaklarını taşıyorlardı.

Sokaklarda fazla gürültü, intizamsızlık olmasın diye öğretmen-ler, çocuklara marş söyletmeğe başlamışlardı. Büyükler, göğüs-lerinin bütün kuvveti, kalplerinin bütün sevinciyle bağıyorlar, küçükler, yürümekte olduğu gibi, şarkı söylemekte de geri kalı-yorlar, eğlenceli bir karışıklık oluyordu.

Tabur, sokaklardan geçerken pencereler açılıyor, kadın başları sarkıyor, dükkânlardan satıcılar çıkıyordu.

Bu ana mektebinin bütün gezintilerde olduğu gibi, alay başını yine "Gamsız" çekiyordu.

Gamsız, sarı tüylü ihtiyar bir mahalle köpeğiydi. İnsan gibi anla-yışlı, fakat insandan daha vefakâr bir mahlûktu.

Galiba serseri ve kalender meşrebi için ona mahallede "Gam-sız" demişlerdi. Fakat hakikatte o, köpeklerin en gamlısı idi, bir-kaç sene evvel büyük bir mateme uğramıştı. Dört yavrusunun birden zehirlendiğini, gözünün önünde kıvrana kıvrana öldüğünü görmüştü. Onları götüren süprüntü arabasının arkasından uzak mahallelere gitmiş, bir hafta geri dönmemişti.

Onun bir yerde kaza eceline uğradığını zannedenler olmuştu. Fakat kalender ve mütevekkil görünüşüne rağmen o, çok gözü açık bir köpekti. Cinsinin düşmanlarını iyi tanıır hatta bazen on-lara inanıyor, zehirli ekmeklerini yiyor, tuzaklarına düşüyor gö-rünerek alay bile ederdi. Binaenaleyh onun bir yerde ölüp kal-masına imkân yoktu. Nitekim bir hafta sonra tekrar mahalleye gelmişti. Yalnız biraz daha ihtiyar ve düşkün, uzun sarı tüyleri biraz daha çamurlu, bacakları biraz daha berelenmiş olarak...

Bilmem yalan, bilmem doğru, mahalle kadınları onun için bir vak'a anlatırlardı. Gamsız, güya çocuklarının ölümünden sonra yaşamak istememiş... Belediye kulübelerinin karşısında durup boynunu bükmüş, yalvarır gibi kesik kesik uluyarak, çocuklarını öldüren yiyecekten istemiş... Hatta bir defasında zehirlenmiş, fakat ölmemiş... Çok ızdırap çektikten, çok süründükten sonra

tekrar ayağa kalkmış...

Gamsız, çocuklarının ölümünden sonra mahalleye darılmış, ana mektebinin arkasındaki viraneye çekilmişti. Sokakta he-men hiç dolaşmaz, yalnız zaman zaman mektebin bahçe duva-rından içeri atlar, çocuklarla oynar, öğle vakti onların artıklarını yerd.

Çocuklara büyüklerden fazla emniyet ettiği, onlardan esaslı bir zarar gelmeyeceğini bildiği için miydi, yoksa onların da -kendi ölmüş küçükleri gibi- masum ve müdafaasız mahlûklar oldu-ğu nu hissettiği için mi böyle yapıyordu?

Öğretmenler, bu altın sarısı gözlerinde mahzun bir vefa ile ba-kan, çocukların her nazına, her cevrine tahammül eden ihtiyar sokak köpeğini kovmamışlar, bilâkis gizli gizli himaye etmişler-di. Hasılı, Gamsız, mektebin hademesi, kapıcısı nevinden bir emektar, küçüklerin en sevgili bir arkadaşı olmuştu.

Ana mektepleri, insan cemiyetlerinin küçültülmüş numûnele-ri gibidir. Orada da fakirlik, kılıksızlık, aileye ait bir leke... gibi sebeplerle sosyete haricinde bırakılan, yahut vakitsiz bir inzi-va meyliyle evinden kaçan "yalnız"lar vardır. Gamsız bilhassa bu küçük "yalnız"larla arkadaşlık eder, bahçenin bir köşesinde onlarla ağır ağır dolaşır. Küçük kalplerinde söylenemeyecek dertler ve infialer taşıyanlar, onun çamurlu ayaklarını, elleri içi-ne alarak konuşurlardı.

Gamsız, hâline göre hasta bakıcılığı bile etmiş, bir gün bahçe-de koşarken yere yuvarlanan bir minimininin berelenmiş dizini diliyle yalamıştı.

Kafile, artık mahalleden çıkmış, yeşil tarlaların arasından ge-çen bir ince patıkaya düşmüştü. Gamsız, en önde, mağrur ve mütevekkil tavrıyla yürüyordu. Fakat nedense bugün onda bir neşesizlik, anlaşılmaz bir durgunluk vardı.

***

Nihayet, bayram yerine varıldı. Burası, gölgeler içinde serin bir ırmak kenarıydı. Suların içine yeşil söğütler sarkıyordu.

Küçüklerin velvelesinden çayırdaki kuşlar ürküp kaçmıştı. Şim-di gün onların. Koşuşa çığırışa etrafa dağılıyorlar, ağaçlara tırmanıp çimenlerde yuvarlanıyorlardı. Akşama daha dünya ka-dar zaman olduğunu hesap edemeyerek kuvvetlerini, neşelerini israf ediyorlar, hatta yiyeceklerini, yemişlerini yemeğe başlıyor-lardı.

Gamsız da bir aralık canlanmış, çocuklarla beraber oynamak istemişti. Fakat birdenbire durdu, başını kaldırarak acı acı ulu-du. Sonra yavaş yavaş çekildi, iki büyük taşın arasında kıvrılıp yattı.

Gamsız, hastaydı. Çocuklar derhal bunu fark ettiler. Yemek götürdüler. O, verilen yiyecekleri yemiyor, ara sıra titizleşiyor, yalnız bırakmaları için yalvarır gibi dişlerini çıkararak hafif hafif bağıyordu.

Gamsız'ın ızdırabını ve bakışlarındaki perişanlığı öğretmenler de gördüler.

- Yaklaşmayın çocuklar... Hayvandır bu. Belki kudurmuştur, de-

diler.

Çocukların aldırmadıklarını görerek hademelerden birini nöbetçi bırakmağa mecbur oldular.

***

Büyücek öğrencilerden biri -altı, yedi yaşlarında bir kız- birden bire bir şey hatırlayarak bağırmağa başladı:

- Eyvah, Gamsız'ı zehirlendiler... Bu sabah, bir şey almak için bakkala gitmiştim... Köşe başında, süprütülükte Gamsız'ı gördüm... Öteki köpeklerle beraber bir şey yiyordu... Mutlaka zehirli ekmek yedi.

Öğretmenler, ihtiyar köpekten böyle bir ihtiyatsızlık beklemiyorlardı. Fakat çocuğun dediği doğrudu. Gamsız, bütün zehirlenen köpeklerde görülen ihtilâçlarla kıvrınmağa, çırpınmağa başlamıştı.

Çocukların neşesi birdenbire sönmüş, çayıra bir eski mezarlık sükûtu çökmüştü. Bazıları sızıldanıp ağlıyorlardı. Yapılacak bir şey yoktu.

Mektebin pek sevgilisi de olsa, bir köpek yüzünden bir bayramın küçüklere zehir olmasına müsaade edilemezdi. Öğretmenlerden biri:

- Çocuklar, korkmayın... Siz bilmezsiniz... Gamsız, bir kere daha zehirlendi de kurtuldu... Ona bir şey olmaz... Haydi, oyununuza! diye bağırdı.

Küçükleri, yarı zorla dağıtmağa başladılar. Bazıları ağlamağa devam ediyor, bazıları hocanın sözleriyle kendilerini teselli ederek: "Gamsız, gayretlidir... Bir şey olmaz!" diyorlardı. Hatta küçük ellerini açarak onun için dua edenler bile vardı.

Öğretmenler, nihayet başka bir çare düşündüler. Bayram yerini iki üç dakika uzakta bir başka açığına nakl etmek... Battaniyeler, paketler toplandı ve kafile, Gamsız'ı yalnız bırakarak hareket etti.

***

Çocukların arasında derhal gizli bir teşkilat yapılmıştı. Üç beş dakikada bir talebeden ikisi kayboluyor, gizlice Gamsız'ı görmeye giderek ondan haber getiriyordu. Havadis, derhal küçükler arasında yayılıyor, en miniminileri bile bunu öğretmenlerden saklıyordu.

Bir saat sonra yine acı bir haber geldi. Gamsız, ölmek üzere idi. Saklandığı taş kovuğundan çıkmış, mütemediyen çırpınıyordu. Ağzı, gözü, ayakları kan içindeydi. Artık ne emir, ne tehdit, çocukları zapt edemedi. Hep birden ağlaşıp bağırsarak koşmağa başladılar. Öğretmenler, ikisini, üçünü zorla yakalasa, sekizi, onu kurtulup kaçıyordu.

Mamafih, artık köpeğe yaklaşmadılar. Gamsız'ın çırpınması korkunç bir şeydi. Kâh yerde debeleniyor, ayaklarıyla toprakları kazıyor, kâh kanlı ağzını gökyüzüne kaldırarak, tehdit eder gibi, uğursuz bir sesle uluyordu. Nihayet son bir gayretle toparlandı. İçindeki ateşi teskin için ırmağa doğru koşmağa başladı.

***

Irmak kenarındaki ince tahta köprünün yanında, beş yaşında iki minimini kız vardı. Bunlar, köpeğin tozu dumana katarak geldi-

ğini görünce korktular. Tahta köprüden karşıya geçmek istediler. Fakat birisi telaş ile ırmağa düştü. Çırpınmağa başladı.

Gamsız, bu kazayı görünce birdenbire durdu. Yolunu değiştirdi. Tahta köprüye koştu. Çocuğun arkasından suya atıldı. Onu ağızyla eteğinden yakaladı. Öğretmenler yetişinceye kadar onu suyun yüzünde tuttu.

Sonra, artık takati kesilmiş gibi kendini bıraktı. Bir iki kere daldı, etrafındaki suları köpürttü ve öldü. Kaskatı kesilmiş vücudu, suyun hafif akıntısına uyarak yavaş yavaş uzaklaştı.

Reşat Nuri Güntekin

Yönerge: Okuduğunuz hikâyeyi aşağıdaki sorulara cevap vererek değerlendiriniz.

Hikâye ile ilgili hangi kavramları öğrendim?

Belli bir olay etrafında oluşan metinlerdendir. Kişi, yer ve zaman gibi yapı unsurları vardır.

Hikâye ile ilgili bilgilerimi günlük hayatla nasıl ilişkilendirebilirim?

Günlük hayatta karşılaşılan veya yaşanan herhangi bir olay, hikâyeye konu olabilir.

Hikâyenin yapı unsurlarını nasıl belirleyebilirim?

Hikâyedeki olayı tespit ederim. Bu olayı yaşayanları belirleyip olayın nerede ve ne zaman gerçekleştiğini incelerim.

Okuduğum hikâye bana ne kattı?

Çevremde yaşanan olaylara karşı daha duyarlı olmam gerektiğini anladım.

Hikâyenin dil ve anlatımıyla ilgili neler söylenebilir?

Hikâye, içten ve anlaşılır bir dille oluşturulmuştur. Akıcı bir anlatım vardır.

1. "Durum hikâyesi"yle ilgili aşağıda verilen yargıların hangisi yanlıştır?
- A) Kişilerin, durumların, çevrenin olayların tasviri ayrıntılı bir şekilde yapılmaz.
B) Genellikle günlük ya da sıradan durum ve kişilere yer verilir.
C) Karakterlerin daha çok psikolojik hâlleri tasvir edilir.
D) Olaydan çok diyalog ve gözlemler aktarılır.
E) Bu tür hikâyelerde mesaj verme kaygısı vardır.
2. I. Reşat Nuri Güntekin
II. Hüseyin Rahmi Gürpınar
III. Ömer Seyfettin
IV. Memduh Şevket Esendal
- Numaralanmış sanatçılardan hangileri diğerlerinden farklı türde hikâye temsilcilerindendir?**
- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) Yalnız IV   E) I ve II

3-4. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Tatil günleri bizim evin bahçesine, bütün komşu çocukları toplanırdı. Akşama kadar birlikte oynardık. Arkamızdaki evlerin sahibi Hacı Budakların benim kadar bir çocukları vardı ki en çok adı hoşuma giderdi: Mıstık... O, hepimizden kuvvetliydi. Sanki adı gibi her tarafı yuvarlaktı; başı, kolları, vücudu...

Bütün çocukları güreşte yenerdi. Onu hiçbirimiz tutamazdık. İşte yine böyle bir cuma günü Mıstık, söğüt dallarıyla geldi. Ben en uzununu kendime ayırdım. Kendi atımı yapıyordum. Mıstık'la diğer çocuklar sıralarını bekliyorlardı. Nasıl oldu farkına varmadım, söğüdün kabuğu birden yarıldı, arasından çıkan çakı, sol elimin şehadet parmağını kesti. O saatte aklıma ant içmek geldi.

3. Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenmez?
- A) Olay ağırlıklı bir metinden alınmıştır.
B) Mekâna dair ayrıntılara yer verilmiştir.
C) Hikâyenin kişileri bellidir.
D) Belli bir plan dâhilinde oluşturulmamıştır.
E) Öyküleme tekniğinden yararlanılmıştır.

4. Bu parçada geçen altı çizili söz grubuyla aşağıdakilerden hangisi anlatılmak istenmiştir?
- A) Güvenilir olmak
B) Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek
C) Umut etmek
D) Gereğini yapmak
E) Öngörülü davranmak
5. I. Bu umutsuz, kendisine aşağılık veren sünepe duygunun uzamaması için ne yapması gerektiğini bilemiyordu. Şimdi o aralıkta duruyordu ya içten içe bir fırsat kollamaya hazırlanıyordu. Bu hazırlanışta da bir bilinç yoktu, aşağılık veren o edilgenlik, ruhunda balçık gibi tortulanıyordu.
- II. Köyden İstanbul'a göçeli bugün tam üç yıl olmuştu. Hâlâ metrobüse binmekten korkuyor, kalabalık ona tedirginlik veriyordu. Köydeki günlerini özlemiyor, aramıyor değildi. Bu durum onun üç yıldır kafasını bir kemirgen gibi kurcalıyordu.

Bu iki parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi ortaktır?

- A) Her iki metinde de benzetmeye yer verilmiştir.
B) Olay merkezli hikâye örnekleridir.
C) Metinlerde çatışma örneklendirilmiştir.
D) Birinci kişili anlatımla oluşturulmuştur.
E) Temaları aynı doğrudur.

6.

	I.Grup	II. Grup
I.	Reşat Nuri Güntekin	Miras
II.	Ömer Seyfettin	Olağan İşler
III.	Memduh Şevket Esendal	Kaşığı
IV.	Hüseyin Rahmi Gürpınar	Kadınlar Vaizi
V.	Sait Faik Abasıyanık	

I ve II. grupta verilenler eşleştirildiğinde I. grupta yer alan hangi sanatçı dışta kalır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

Cevap Anahtarı

1. E   2. D   3. D   4. B   5. C   6. E